

*Гриценко Інна Антонівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри*

Інституту професійної освіти НАПН України

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Обираючи підходи до консультування молоді у сфері підприємництва, важливо враховувати зростаючий попит на творчих особистостей у малому бізнесі в цифровому суспільстві. Такі підприємці повинні володіти здатністю аналізувати та вирішувати складні виробничі проблеми, приймати швидкі, незалежні, обґрунтовані рішення під час розробки та реалізації бізнес-плану, а також у нестандартних ситуаціях. Тому комплекс методів консультування з молодіжного підприємництва має сприяти підвищенню гнучкості, глибини, широти, самостійності, критичності мислення, пізнавальної активності та ключових компетенцій у молодих фахівців-початківців. Інтерактивні методи, що використовуються консультантами, з акцентом на діалог, співпрацю та взаємодію між усіма учасниками консультування, сприяють створенню практичних ситуацій, що відображають реальну професійну діяльність, і таким чином формують навички, необхідні для майбутньої підприємницької діяльності.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти оптимальними методами як групового, так і індивідуального консультування є дискусійні методи (діалог, групова дискусія, аналіз практичних ситуацій), ігрові методи (дидактичні, творчі, ділові, рольові, організаційно-діяльнісні) та тренінгові методи (комунікативні та сенсорні тренінги, спрямовані на розвиток образного та логічного аспектів свідомості) [1; 2; 3].

Дослідження впливу центрів кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) на підготовку здобувачів професійної освіти до підприємництва свідчить, що більше половини цих підрозділів мають структуровані плани, спрямовані на розвиток кар'єрних та підприємницьких

компетенцій. Крім того, заходи, спрямовані на сприяння професійній кар'єрі та підготовку здобувачів професійної освіти до підприємництва, включені до навчальних планів цих закладів. Дослідження висвітлює різноманітні організаційні підходи, які застосовують центри кар'єри для підготовки здобувачів професійної освіти до започаткування та управління власним бізнесом. Ця діяльність охоплює заходи, що проводяться працівниками центрів та партнерськими організаціями в позаурочний час, а також ті, що інтегровані в навчальні години та заняття [4; 5; 6; 7].

ПСИХОЛОГІЧНЕ-КОНСУЛЬТУВАННЯ	БІЗНЕС-КОНСУЛЬТУВАННЯ	ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ	ПРОФЕСІЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ
☐	☐	☐	☐
☐ ТЕСТУВАННЯ	☐ ПРОФЕСІЙНІ КУРСИ	☐ КОНСУЛЬТАЦІЇ	☐ ТИЖНІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
☐ АНКЕТУВАННЯ	☐ МАЙСТЕР-КЛАСИ	☐ КРУГЛІ СТОЛИ	☐ ЯРМАРКИ ПРОФЕСІЙ
☐ ТРЕНІНГИ	☐ ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ	☐ ЗУСТРІЧІ З ПРАВНИКАМИ	☐ ФЕСТИВАЛІ ПРОФЕСІЙ
☐ БЕСІДИ	☐ ВИРОБНИЧІ ЕКСКУРСІЇ	☐ ДІЛОВІ ІГРИ	☐ ДНІ КАР'ЄРИ
☐ ПРАКТИКУМИ	☐ КОУЧ-СЕСІЇ		☐ ПРОГРАМИ МЕНТОРСТВА
	☐ КАР'ЄРНИЙ УРОК		☐ БІЗНЕС-ОБ'ЄКТИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Рис. 1. Види й форми консультування з молодіжного підприємництва

У сфері психологічного консультування найпоширенішими методами є тестування, анкетування, мотиваційні та корекційні тренінги, індивідуальні та групові дискусії, а також семінари. У контексті консультування з питань бізнесу та кар'єри переважають такі підходи, як професійні курси, семінари, виїзні заняття, професійні екскурсії, проєктна діяльність, консультативні ради, інтерактивні сесії з успішними випускниками, круглі столи, коучингові сесії, бізнес-симуляції та «уроки кар'єри». Юридичне консультування зазвичай складається з індивідуальних та групових консультацій, лекцій, круглих столів та зустрічей з фахівцями у сфері юриспруденції.

Ефективність підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності позитивно підвищується, коли різноманітні методи консультування поєднуються зі спільними зусиллями за участю місцевих органів влади, державної служби зайнятості, навчально-методичних центрів, роботодавців та бізнес-партнерів, пов'язаних з закладами освіти, що мають

власну виробничу базу. Серед спільних ініціатив, які відзначають педагоги ЗП(ПТ)О, – національні тижні професійної освіти, виставки, фестивалі професій, міжнародні програми та проєкти, дні відкритих дверей, дні кар'єри, моніторингові дослідження, конференції, програми наставництва, а також надання платних послуг населенню через виробничі майстерні, кав'ярні, перукарні тощо.

Приблизно у 39% ЗП(ПТ)О аспекти підготовки до підприємницької діяльності інтегровані в навчальні програми різних предметів. Це такі предмети, як «Основи галузевої економіки та підприємництва», «Основи ринкової економіки та підприємництва», «Основи галузевої економіки», «Основи підприємництва», «Основи підприємництва, основи рекламного маркетингу та дизайну», «Основи маркетингу та менеджменту», «Основи трудового права», «Основи правових знань», «Охорона праці», «Охорона праці та навколишнього середовища», «Техніка пошуку роботи», «Основи підприємницького успіху», «Фінансова грамотність», «Комерційна діяльність», «Електронна комерція», «Навички успішної кар'єри», «Українське ділове мовлення», «Професійна етика», «Професійна етика та основи психології», «Ділова активність», «Бізнес-менеджмент», «Основи споживчих знань», «Основи професійної мобільності», «Основи малого підприємництва», «Економіка підприємств різних типів», «Зовнішньоекономічна діяльність», «Антикризове управління», «Маркетингові дослідження», «Інфраструктура товарного ринку», «Основи оподаткування», «Технології», «Громадянська освіта» тощо .

У багатьох ЗП(ПТ)О питання, пов'язані з підготовкою здобувачів професійної освіти до самозайнятості шляхом започаткування та ведення власної справи, розглядаються в рамках різних навчальних предметів як окремі модулі. Ці модулі охоплюють такі теми, як «Техніка пошуку роботи», «Створення бізнес-плану», «Самопрезентація», «Особливості реальної підприємницької діяльності», «Підприємницька компетентність», «Сутність та методологічні основи підприємницької діяльності», «Форми підприємництва», «Особливості

працевлаштування в сучасних умовах», «Оформлення документів при прийомі на роботу».

Підвищити ефективність консультування здобувачів професійної освіти з питань молодіжного підприємництва можна, використовуючи виховні години ЗП(ПТ)О для підготовки їх до підприємницької діяльності. Це передбачає проведення бесід, вікторин, круглих столів, дискусій, літературних вечорів, творчих зустрічей, різних форм групової роботи. Незважаючи на відносно короткий період роботи більшості центрів кар'єри у ЗП(ПТ)О, зазвичай три-чотири роки, вони вже встигли реалізувати визнані успішні заходи. Це і онлайн-консультації («Технології пошуку роботи та розробки бізнес-плану», «Профорієнтація в стилі коучингу»), і тренінги («Джерела фінансування молодіжних стартапів», «Бізнес з нуля», «Просування бізнесу», «Успішна кар'єра! Будь готовий!») та квест-гра «Успішний купець», а також конкурси бізнес-ідей та інноваційних проєктів [8; 9; 10].

Таким чином, успіх консультування здобувачів професійної освіти з питань молодіжного підприємництва у ЗП(ПТ)О залежить від синергетичної співпраці, якій сприяє системна взаємодія центрів кар'єри з потенційними роботодавцями. Ця співпраця окреслена в планах роботи закладів освіти, безпосередньо вбудовується в плани роботи центрів, здійснюється викладачами під час викладання своїх предметів, а також майстрами виробничого навчання під час проходження здобувачами професійної освіти виробничої практики. У контексті консультування з питань молодіжного підприємництва така співпраця може включати різні ініціативи, такі як спільні семінари, програми наставництва, стажування або нетворкінгові заходи, які наближають здобувачів професійної освіти до реальних викликів і можливостей підприємництва. Ця взаємодія може охоплювати такі види діяльності, як узгодження навчальних програм з потребами галузі, обмін інформацією про поточні ринкові тенденції, надання можливостей для стажування, а також надання рекомендацій щодо практичних аспектів започаткування та ведення бізнесу.

Список використаної літератури:

1. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: *монографія*. Житомир: «Полісся», 2020. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/724963/>

2. Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Єршова Л.М., Орлов В.Ф., Сохацька Г.М., Теловата М.Т. (Ред.). Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: *методичний посібник*. Житомир: «Полісся», 2021. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/728893/>

3. Алексеева С.В., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Кузьмінська Л.Д., Орлов В.Ф., Закатнов Д.О. (Ред.). Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навчальний посібник Житомир: «Полісся», 2019. Взято з: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>

4. Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Орлов В.Ф., Сохацька Г.М. Основи економічної грамотності та підприємництва: *навчальний посібник*. Житомир: Полісся, 2021. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020 р.). Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/729005/>

5. Гриценко І.А., Байдулін В.Б., Савченко М.О. Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: *методичні рекомендації*. Житомир: «Полісся», 2021. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/728126/>

6. Гриценко І.А. Розвиток навичок малого підприємництва в учнівській молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти. В В.О. Радкевич (Ред.). *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 17-20. С.68-70, 2022.

7. Гриценко І.А., Єршова Л.М. Інтерактивні форми й методи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. Професійна педагогіка, 1(24), с.81-90, 2022. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.81-90>, [in Ukrainian]. (наукометричні бази *Ulrich's Periodicals Directory*, *Index Copernicus*).– UPL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/720/940> Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/731901/>

8. Гриценко І.А. Методика розвитку підприємницької активності учнівської молоді засобами проектної діяльності. Наукові записки Малої академії наук України, 2(24), с. 19-27, 2022. <http://doi.org/10.51707/2618-0529-2022-24-03>, [in Ukrainian]. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/731900/>

9. Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва: Довідник. / Автори-упорядники: Базиль Л.А., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Орлов В.Ф., Савченко М.О., Теловата М.Т., Тітова О.А. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 196 с.

10. Базиль Л.А., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Орлов В.Ф., Савченко М.О., Теловата М.Т.; за ред. Тітової О.А. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник: Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 96 с.